

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้ให้ความสำคัญกับการรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศน์ ซึ่งบัวเป็นพืชชนิดหนึ่งที่สามารถจัดได้ว่าเป็นฐานทรัพยากรของประเทศไทย

บัวเป็นพืชที่มีประวัติศาสตร์คู่กับคนไทยมาช้านาน เป็นเวลากว่า 700 ปีล่วงเลยมาแล้วที่คนไทยปลูกบัวเป็นไม้ประดับ โดยพระเจ้ารามคำแหงมหาราชแห่งกรุงสุโขทัยได้ทรงปลูกบัวเพื่อประดับในสระน้ำในพระราชวัง (สมาคมพืชสวนแห่งประเทศไทย, 2550: 5) ซึ่งนอกจากการปลูกเป็นไม้ประดับแล้ว คนไทยได้ใช้ประโยชน์จากบัวในการทำเป็นอาหาร เครื่องหอม ยารักษาโรค (สมาคมพืชสวนแห่งประเทศไทย, 2550: 16) รวมทั้งใช้เป็นสื่อของการเคารพบูชาสักการะต่อศาสนา (ปรีชา เกาทอง, 2550) และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ บัวเป็นพืชที่ได้รับการพัฒนาเป็นพืชส่งออก (ภูรินทร์ อัครกุลธร, สัมภาษณ์ 20 สิงหาคม 2550)

พิพิธภัณฑน์บัวมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ดำเนินการจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2543 เป็นโครงการตามแนวพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี และได้เข้าร่วมโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ในปี พ.ศ. 2546 ได้ดำเนินการสำรวจ เก็บรวบรวมพันธุ์บัว ปลูกรักษา ศึกษาการใช้ประโยชน์ และสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์พันธุ์บัว โดยเริ่มดำเนินการรวบรวมพันธุ์บัวเพียง 40 สายพันธุ์ นอกจากนี้ พิพิธภัณฑน์บัวมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรียังเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษา ค้นคว้าวิจัยเรื่องบัว ให้กับนักเรียน นักศึกษา อาจารย์ และผู้สนใจทั่วไป ซึ่งที่ผ่านมา ได้ดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆมากมาย เช่น โครงการพารู้พาเที่ยวเกี่ยวกับเมืองปทุม โครงการนักพฤกษศาสตร์จิต โครงการอบรมทำผลิตภัณฑ์จากบัวหลวง ร่วมโครงการปลูกบัวหลวงของจังหวัด และโครงการท่องเที่ยวโลกการเรียนรู้กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี (พิพิธภัณฑน์บัวมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, แผ่นพับ) ในปัจจุบันได้เก็บรวบรวม ปลูกรักษาพันธุ์บัวมากกว่า 100 สายพันธุ์ ซึ่งในจำนวนดังกล่าว เป็นบัวสกุลอุบลชาติกว่า 70 สายพันธุ์ (ภูรินทร์ อัครกุลธร, สัมภาษณ์ 20 สิงหาคม 2550)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า พิพิธภัณฑน์บัวเป็นศูนย์กลางที่เก็บรวบรวมพันธุ์บัวจำนวนมาก นอกจากกิจกรรมเก็บรวบรวมสายพันธุ์บัวแล้ว กิจกรรมเก็บรวบรวมข้อมูลสายพันธุ์บัว ซึ่งเป็นข้อมูลด้านพฤกษศาสตร์ก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะเป็นข้อมูลที่บอกรายละเอียดทางกายภาพซึ่งจะทำให้สามารถบ่งชี้บัวแต่ละสายพันธุ์ได้

อุบลชาติเป็นสกุลบัวที่นิยมปลูกเพื่อเป็นไม้ประดับ มีหลากหลายสายพันธุ์ ซึ่งให้ดอกที่มีสีสัน รูปทรง รายละเอียดของพื้นผิว และลักษณะของใบที่แตกต่างกัน ซึ่งปัจจุบัน ประเทศไทยได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศที่สามารถผลิตบัวประดับได้ในระดับต้นๆของโลก การศึกษาเรื่องสายพันธุ์อุบลชาติ จะทำให้ทราบลักษณะทางกายภาพที่สำคัญของบัวแต่ละสายพันธุ์ ได้แก่ สีสัน รูปทรงของดอกบัว ลักษณะพื้นผิวของก้านบัว รูปร่างและสีของใบบัว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งต่อการตัดสินใจเลือกพันธุ์ปลูกเป็นไม้ประดับ

จากคุณสมบัติของภาพถ่ายดังกล่าวที่ว่า “ภาพหนึ่งภาพ สามารถอธิบายได้ดีกว่าคำพูดพันคำ” และการเป็นสื่อภาพนิ่งที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้นานตามที่ต้องการโดยไม่มีเงื่อนไขในเรื่องเวลา ซึ่งผู้เรียนสามารถศึกษาได้ตามอัธยาศัย ทำให้ภาพถ่ายถูกนำมาใช้เพื่อประกอบคำอธิบายเพื่อใช้ในการเรียนรู้ด้านพฤกษศาสตร์ ซึ่งภาพถ่ายที่สามารถนำมาใช้แสดงสายพันธุ์บัวนั้น ต้องสามารถแสดงรายละเอียดทางกายภาพของดอกและใบบัว ได้แก่ สีสัน รูปทรงของดอกบัว ลักษณะพื้นผิวของก้านบัว รูปร่างและสีของใบบัว ได้สอดคล้องกับคำอธิบาย

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้ให้ความสำคัญกับการรักษาฐานทรัพยากรและความสมดุลของระบบนิเวศน์ ประกอบกับประโยชน์ของบัวในการใช้งานด้านต่างๆ และการที่พิพิธภัณฑ์บัวมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีได้เข้าร่วมเป็นโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมพันธุ์บัว และการเป็นแหล่งเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้าวิจัยเรื่องบัว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะรวบรวมภาพถ่ายอุบลชาติ โดยการผลิตฐานข้อมูลภาพถ่าย สำหรับใช้เรียนรู้เรื่องสายพันธุ์อุบลชาติ ซึ่งจะสนองตอบต่อแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ที่ต้องการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อผลิตฐานข้อมูลภาพถ่ายสำหรับใช้ในการเรียนรู้เรื่องสายพันธุ์อุบลชาติ
2. เพื่อวัดประสิทธิภาพของภาพถ่ายสำหรับใช้ในการเรียนรู้เรื่องสายพันธุ์อุบลชาติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. พิพิธภัณฑ์บัวมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีได้ฐานข้อมูลภาพถ่ายบัวที่สามารถนำมาใช้เรียนรู้เรื่องสายพันธุ์อุบลชาติไม่น้อยกว่า 70 สายพันธุ์
2. พิพิธภัณฑ์บัวมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีได้ภาพถ่ายบัวที่สามารถนำมาใช้ในการบ่งชี้สายพันธุ์อุบลชาติไม่น้อยกว่า 70 สายพันธุ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยประยุกต์

2. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่เข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์บัวมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล

3. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทดลองครั้งนี้ คือ ผู้ที่เข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์บัวมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ที่ดาไม่บอดสี จำนวน 333 คน ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างโดยบังเอิญ จากประชากรจำนวน 2000 คน (จำนวนผู้เข้าพิพิธภัณฑ์บัวฯ ในปี พ.ศ. 2549)

4. การผลิตฐานข้อมูลภาพถ่าย

ผู้วิจัยจะผลิตฐานข้อมูลภาพถ่าย โดยการถ่ายภาพดอกบัวที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์บัวมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ซึ่งมีจำนวนไม่น้อยกว่า 70 สายพันธุ์ ผู้ศึกษาจะรวบรวมข้อมูลที่อยู่อธิบายลักษณะทางกายภาพที่เป็นลายลักษณ์อักษรของแต่ละสายพันธุ์บัว แล้วผลิตภาพถ่ายที่สอดคล้องกับคำอธิบายนั้นๆ และนำภาพถ่ายไปทดสอบประสิทธิภาพในการแสดงรายละเอียดได้ตรงกับคำอธิบาย โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งขอบเขตของการผลิตฐานข้อมูลภาพถ่ายสายพันธุ์อุบลชาตินั้น คือ รูปทรงของดอกบาน รูปร่างของดอกตูม กลีบดอก ใบ การแสดงพื้นผิวของก้านใบ-ก้านดอก สีของดอก ใบ และก้านใบ-ก้านดอก และผลิตภาพถ่ายบนพื้นฐานของศิลปะการถ่ายภาพ

นิยามศัพท์

ฐานข้อมูลภาพถ่าย หมายถึง ภาพถ่ายอุบลชาติที่แสดงถึงรูปทรงของดอกบาน รูปร่างของดอกตูม กลีบดอก ใบ การแสดงพื้นผิวของก้านใบ-ก้านดอก สีของดอก ใบ และก้านใบ-ก้านดอก

อุบลชาติ หมายถึง บัวผัน จงกลณี บัวกินสาย บัวนางกวัก บัวยักษ์ออสเตรเลีย และบัวฝรั่ง